

exceptarum, et per Christianas omnes provincias distributorum. Memorabilis est imprimis, et gravissimorum auctoritate Patrum testatissima S. Stephani protomartyris Reliquiarum inventio, quando Luciano viro Sancto revelavit Deus locum sepulchri, et reliquiarum corporis Sancti Stephani primi Martyris, ut scribit Marcellinus Comes in Chronico: nec non Alexandrinum Chronicon. Ac Lucianus ipse totam hanc historiam graeco sermone ad omnes Ecclesias perscripsit, ut auctor est Marcellinus. De hoc etiam fidem facit Augustinus. Sic reliquias Sancti Joannis Chrysostomi Constantinopolim revectas, et ab Teodosio juniori magno cum honore susceptas proditum est memoriae: idque refert Marcellinus idem, et Socrates Lib. 7. cap. 45. Idem Sancti Eustachii Antiocheni Episcopi Reliquiae, Zenone imperante, Philippis Thraciae Antiochiam reportatae sunt, easque magna cum veneratione cives excepérunt, ut est in Collectaneis Theodori Lectoris. S. Germanus, Parisiensis Episcopus, Hierosolymam ad invisa loca sancta profectus, in reditu Justinianum adiit: et ab eo humanissime suscep̄tus, multis ab eodem oblatis muneribus spretis, Reliquias tantummodo Sanctorum expetiit (ait Aimonius) ac tum particulam spineae coronae Domini Jesu Christi, tum Reliquias Innocentium, unaque brachium S. Georgii Martyris accepit. Quae vir Dei, inquit, Gregorius Turonensis Lib. 3. c. 20. Lutetiam reversus, in Ecclesia sanctae Crucis, sanctique Vincentii condidit. Ex Pelagii Papae primi Epistola VIII. et XII. discimus Childebertum Regem ab Romano Pontifice Reliquias Apostolorum, aliorumque Sanctorum Martyrum impetrasse. S. Gregorius Papa re ipsa, et appellatione Magnus, in variis suis Epistolis variorum Sanctorum Reliquias mittere se scribit, et ut honore debito suscipiantur; ac deinceps habeantur, admonet.

CAPUT V.

De cura a Christianis adhibita in comparandis Reliquiis, et de honorifica earum custodia.

I. Ab Apostolicis usque (1) temporibus cura, et diligenzia a fidelibus adhibita fuit in comparandis sacris Reliquiis. Ex Epistola Smyrnensis Ecclesiae apud Cotelerium num. 18. discimus non levem operam impendisse Judaeos, ne Christiani sacrum Polycarpi Corpus obtinerent: adeo ut videns Centurio a Judeis ortam contentionem, corpus in medio ignis positum exusserit. Atque ita Christiani possea ossa illius (Polycarpi) gemmis pretiosissimis exquisitora, et super aurum probatoria tollentes, ubi decebat, deposituerunt. Haud absimilem probationem ad eamdem Christianorum curam testificandam praebent Acta S. Fructuosi apud Ruinartium, qui Valeriano et Gallieno imperantibus, martyrium subiit. Ut eadem sacra Corpora, auro scilicet, gemmisque pretiosiora, obtinerent, quandoque non levem pecuniam impenderunt fideles. In actis SS. Firmi et Rustici a Clarissimo Massieo editis, ad rem praesentem haec pertinent: Propterea pag. 548. col. 2. edit. Veronae Terentius cum Gaudentio filio data priorum multitudine, emerunt Beatorum Corpora Martyrum Firmi et Rustici, ut thesauros sibi conderent in aeternum. His subiiciendus est Paulus Diaconus, Lib. 6. de gestis Longobardorum cap. 48. part. 1. tom. 1. Rerum Italicarum pag. 506.; quippe qui narrat a Luitprando Longobardorum Rege ingens pretium fuisse persolutum, ut Corpus Beatissimi Augustini a Barbarorum manibus redimeret. Sed cur in his describendis immoror, quando quidem creberrima horum exempla extant? Sane egregius Baronius haec generatim tradit in Annotationibus ad Martyrologium Romanum ad diem 7. Aprilis Litt. D. in fine:

(1) Trombelli, *De Cultu Sanctorum*. Dissertatio VII. Caput VI. et seqq.

Porro Christianos consuevisse redimere Corpora Sanctorum ad sepieliendum ea, Acta diversorum Martyrum saepe testantur. Quanto studio et animositate Sancti Joannis Baptista Reliquias ex furentium paganorum potestate subtraxerint nonnulli viri probi, testatur Rufinus *Hist. Eccles.* Lib. 2. cap. 28. Pauca haec exempla exhibere iudicavi: ceterum plurima afferre possem, tum ex aliis quidem monumentis, tum certe ex Martyrologiis. Haec indicō ex Martyrologio Romano, quo utimur: Asterius martyrio affectus est, quod Marinii nuper pro Religione Christiana occisi corpus subiectis humeris, et substrata veste qua induebatur, exceperit. Vitalis propterea a Paulino consulari detentus est, quod B. Ursicini Corpus sublatum, honestate debita sepelisset. His addē quae de S. Paterno, de Sanctis Irenaeo, et Abundio, de S. Eusebio, de S. Hilaria, et de S. Agathone in eodem Martyrologio traduntur.

II. Quod porro studium ut animadvertere Gentiles, videruntque frustra se eniti, ne Christiani optatissimis Sanctorum Corporibus potirentur; ut hoc illis solamen ac gloriam eriperent, Corpora ipsa disperdere variis modis studuerunt. Aquis saepe mergi iusserunt, ne amplius inventirentur. Fuisse immixtas sacras Martyrum Reliquias scelestorum hominum cadaveribus ea exempla comprobant, quae Clarissimus Boldettus de Cemeterii disserens adducit cap. 21. Lib. 1. pag. 90. Feris viventes, avibus vero aut canibus mortuos disperpendos tradiuerunt, adhibita etiam custodia, ne superstites Reliquias Christiani raperent. De militibus ad sacrorum Corporum custodiā positis, vide quae tradunt Acta SS. Theodoti etc. Et quoniam irritos saepe viderunt conatus suos, et Christianorum soletia illusos: reliqua ex incendio ossa ossibus miscuerunt, aut prorsus cremata, et in cinerem reducta corpora in ventos spargere, aut aquis tradere in more habuerunt. Quod si inter persecutionum pericula a perquirendis comparandisque Sanctorum Corporibus absterriti non sunt fideles; quid fecisse dices, quum persecutiones desiere, et Ecclesiae pax data est? Summum,

ac vehementissimum Martyrum Corpora habendi studium tum sane maxime apparuit, cum liberius, ac manifestius id fieri potuit. Id sane declarant translationes, ac divisiones eorumdem Corporum. At minime omiserim adeo cupisse populos Sanctorum Corporibus, eorumque lipsanis ditari, ut ob eam rem contentiones summas habuerint. Contentionem sane non levem Pictavos inter, et Turonicos, mortuo S. Martino, exortam, quod utrique Sacrum Antistitis Corpus habere cuperent, describit Gregorius Turonensis Lib. 1. *Hist. Francorum* cap. 43. Lis etiam gravis acta est cives inter, et Monachos Leonenses in Armonica, quod vellent tam Monachi, quam cives S. Pauli Leonensis Episcopi, nuper vita functi, Corpus possidere, uti patet ex vita S. Pauli Leonensis §. 7. Proditum etiam memoriae est in Francorum Annalibus apud Gregorium Turonensem Lib. 3. c. 29., cum Childebertus, et Chlotarius Francorum Reges, in Hispaniam expeditione facta, Caesaraugstanam urbem obsidione vallassent, oppidanos, desperata salute, ad exordium Deum conversos, tunicam S. Vincentii Martyris sollemni pompa circum tulisse, cilicio indutos, ac psalmos concinentes. Qua re conspecta, Childebertum passionem cum illis fecisse, ut accepta tunica illa S. Vincentii, obsidionem solveret: eamque in Gallias perlatam, in Basilica collocasse Martyris eiusdem, quae postea S. Germani nomen obtinuit.

III. Adeo sane in honorifice custodiendis servandisque Sanctorum Corporibus, et Reliquiis studiosi erant Christiani, ut cum non aliud possent, eum locum, in quo tumulati erant Martyres, diligenter ac sollicite custodirent, nec ab eo prorsus avelli paterentur; magnum thesaurum in Sanctorum Reliquiis se possidere testantes, quas proinde deserere omnino nollent. At non custodierunt tantummodo diligenter, sed honorificentiae argumentis Sanctorum Corpora, et Reliquias afficerunt, ita quidem, ut eadem exquisitis condirent aromatibus vestibusque pretiosissimis obtegerent, quarum quidem rerum testes indubitos habemus veteres probatissimos. Sed indubitate

id indicatur in Actis SS. Tarachi etc. apud Ruinart num.
7. Sic quippe Maximus Praeses Tarachum in ferendis
pro Christo suppliciis constantissimum Martyrem allo-
quitur: *Noli putare te semel damnari, sed particulatim te ex-
terminabo.... putas, quia mulierculae aliquae corpus tuum
poterunt aromatis, vel unguentis condire, nequissime?*
Nam et modo cogitavi, ut Reliquias tuas exterminem. Appella-
tiones etiam honorificentissimae, quibus Sanctorum Corpora, et Reliquias Fideles honorarunt, haud obscu-
re tradunt summo in honore habita fuisse eadem Corpo-
ra, et Reliquias a Christianis. Plures praebebunt veterum
monumenta si ea consulas. Quasdam sane collegit
Clarissimus Boldetti, *Osservazioni sopra i Cemeterii dei
Santi, ed antichi Cristiani di Roma; et Sanctissimus Pon-
tissex Benedictus XIV., Notificazioni tom. 3. not. 3. pag.
49. edit. Ven.*

IV. Insuper certo constat super sacris Martyribus, alio-
rumque etiam Sanctorum corporibus Templorum, sacras Ba-
silicas, atque Oratoria condere consuevisse Christianos. Quem morem adeo constanter servavit Ecclesia, ut sine
Sanctorum Reliquiis etiam vetuerit Altaria erigi. Quoad
consuetudinem collocandi sub Altaribus Sanctorum Cor-
pora, horumque particulas, a primaeva inde Ecclesiae
temporibus referenda ea est, cum in Oriente perinde,
alique in Occidente invaluerit, neque indicari possit illius
Auctor. S. Augustinus Sermone 318. num. 1. indicat ideo
sub Altari poni consuevisse Sanctorum Corpora, ut iuncti
sint et is qui redemit, et ii qui redempti sunt; quippe
redderent vices (ut ita loquamur) Beneficentiae Christi,
qui suo Sanctos redemit Sanguine, Sancti pro Christo
sanguinem suum profuderunt: hinc pretiosam novimus
in conspectu Domini eorum mortem. Et Divus Ambrosius
in Epistola 22. haec eloquitur: *Ille (Christus) super Altare qui pro omnibus passus est: isti sub Altari, qui illius re-
dempti sunt passione. Utcumque sit: ad indicandam imita-
tionem exemplorum, et mortis Christi, quem Martyres
passione sua, et morte subsecuti sunt, interdum Patres
huiusmodi consuetudinem retulere. Propterea Sanctos*

Martyres sub ara collocatos aiunt alii, quod morte sua
Sacrificium Deo obtulerint acceptissimum: sua scilicet
corpora hostias viventes, sanctas, Deo placentes. Jungi ergo
debebant Sacrificio Agni Immaculati, qui seipsum ho-
stiam obtulerat Deo Patri.

V. Praeterea ipsas sacrorum Templorum fores, fuisse
sacris Reliquiis decoratas, ex multis quidem monumen-
tis discimus, sed certe ex iis, quae allegat Baronius, in
annotationibus suis ad Martyrologium Romanum ad diem
18. Novembris. Hinc putant multi ad honorandas praes-
ertim Reliquias in iisdem positas et oscula a fidelibus
fuisse impressa liminibus sacris, et festivioribus diebus
ornari ea consuevisse. At non in foribus Templorum tan-
tum, verum et in aliis sacrarum aedium locis Sacrae Re-
liquiae interdum collocabantur. In Secretariis quoque,
custoditis fuisse aliquando sacras Reliquias, ironuit Til-
lemon Tom. 1. *Histor. Eccles. de S. Joanne Baptista art.*
10., et Anastasius Bibliothecarius in vita Sergii. In subli-
mi loco ad dexteram Altaris repositas interdum fuisse
Reliquias, docet Bocquillot, vir multa laude dignus, in
opere cui titulus: *Traité historique de la Liturgie sacrée,
au de la Messe, Lib. 4. cap. 5. pag. 97.* Privatis sane in
Oratoriis retineri consuevisse Sanctorum Corpora, aut
certe partes eorum alias, indicare videtur Prudentius,
dum testatur fideles S. Fructuosi, eiusque Sociorum Re-
liquias summo cum studio rapuisse, ut domi retinerent.
Sed et Joannes Diaconus, Lib. 3. cap. 58. Vitae S. Gre-
gorii Magni Scriptor, manifesto testatur se privato in
Oratorio Sanctorum Reliquias retinuisse.

CAPUT VI.

De translationibus, et processionibus Sacrarum Reliquiarum.

I. Antiquissima est transferendorum (1) sacrorum Corporum consuetudo. Ab ipsis Ecclesiae exordiis Translationem Reliquiarum exempla video. Num. 5. Actorum S. Ignatii haec habentur: *Solae enim duriores Sanctarum eius Reliquiarum partes relictae sunt, quae Antiochiam delatae sunt, et in sudario depositae. Thesaurus sane inaestimabilis ob Martyris gratiam Ecclesiae relictus.* Quanam autem solemnitate eae Reliquiae translatae sint a Christianis, et emolumenta ex ea derivata, recenset S. Joan-nes Chrysostomus *Homilia in S. Ignatium* Sacrum Pontiani Pontificis corpus a Sardinia, ubi propter Fidei confessionem creditur obiisse, Romanum translatum est; et S. Cornelii Papae Reliquias a Centumcellis Romam fuisse translatas, probi viri testantur, uti videri potest apud Tillemont tom. 3. *Ecclesiasticae Historiae* pag. 470. De eo quod attinet ad translationes temporibus Constantini factas, celeberrima est illa in urbem ab eo aedificatam, et ab eius nomine Constantinopolim appellatam, Corporum SS. Andreae, et Timothei, de qua in Carmine XI. Paulini in Natali S. Felicis edito a Muratorio. Juliani Apostatae tempore Antiochiam delatae sunt ex Daphne Reliquiae S. Babylae Martyris; quod edocent Socrates, Lib. 3. cap. 18.; Sozomenus, Lib. 5. cap. 19.; Chrysostomus quoque *Oratione in S. Babylam*. Theodosio imperante Pauli Constantinopolitani Episcopi Reliquias solemniter translatas fuisse, tradit Sozomenus Lib. 7. *Historiae* capite X. Aliorum porro Sanctorum translationes eiusdem Theodosii Magni Imperatoris temporibus factas fuisse, testatur Theodorus Lector. In *Martyrologio Romano* die 27. Januarii fit commemoratio Translationis Corporis S. Joan-

(1) Trombelli, *De Cultu Sanctorum*, Dissertatio VII. Caput VIII. et seqq.

nis Chrysostomi ad civitatem Constantinopolitanam. In Menaeis die 27. Septembri longum extat Officium de reportatione Reliquiarum praedicti S. Doctoris et de illius Reliquiarum reportatione extat etiam Synaxarium. Inter antiquiores de hac traslatione loquentes, legi possunt Socrates, Lib. 7. cap. 44; Theodoreetus, Lib. 5 cap. 36.; Theodorus Lector, in *Collectaneis* Lib. 2. circa finem; Nicephorus Callistus, *Histor. Eccles.* Lib. 14. cap. 36. et ex recentioribus Cardinalis Baronius ad annum 438. num. 1. Apud Bosium de Passione S. Ceciliae extant litterae S. Paschalis Papae I. de inventione Corporis eiusdem Sanctae, in quibus legitur propriis ipsius manibus venerabile corpus fuisse pertractatum.

II. Sanctus Paulinus Nolanus multorum Sanctorum, atque in primis Apostolorum cineres in Basilica S. Felicis servatas fuisse docet, ideoque etiam docet horum Corpora fuisse ex priore in locum alterum translata, uti constat ex Carmine nono in S. Felicem v. 403. Insuper Reliquias Sancti Martini ab humiliori, in quo diu iacevabant loco, in praestantiorem a perpetuo Turonensi Episcopo fuisse traslatas, docet Gregorius Turonensis capite 14. Libri 2. *Hist. Francorum*. Etiam Eutropii Martyris corpus in locum, quem praeparaverant, transferri studuit Palladius Episcopus. An etiam nescis a Mamerto Viennensi Episcopo corpus S. Ferreoli Martyris, et caput S. Juliani in decentiorem locum fuisse translatum? Id sane habemus ex Gregorio Turonensi in opere *de Miraculis S. Juliani* cap. 2. et ex Libro septimo Epist. 1. Sidonii Apollinaris, Joannes Neapolitanus Episcopus uti refert Joannes Diaconus in *Chron. Episcop. Eccles. Neapolitanae* num. 14. pag. 295. part. 2. tom. 1. *Rerum Italicarum*, S. Januarii corpus ex eo, in quo positum fuerat loco, in praestantiorem transtulit, et manu sua condidit. Corpus Sancti Leonis Magni traditum sepulturae in Basilica Vaticana, teste Anastasio Bibliothecario in eius vita, a Sergio Papa I. in nobiliorem tumbam translatum fuit. Paschalis deinde II. Corpora SS. Leonum I. II. III. et IV. in Oratorio S. Leonis IV. recondidit, uti referunt

Canonicus Romanus, in Descriptione Basilicae Vaticanae; Massius Vegius, in suo *Tractatu de praestantia Basilicae Vaticanae*; et Panvinius, de septem Urbis Ecclesiis pag. 41. Fridolinus Abbas Corpus S. Hilarii Pictaviensis Episcopi alio transtulit, uti patet apud Bollandum 6. Martii.

III. Insuper probas esse eas Sacrarum Reliquiarum translationes, quae ratione ritibusque ab Ecclesia institutis, praescriptisque peraguntur, his argumentis evinco. Enimvero quis id improbum esse dicet, ad quod Deus ipse et Sancti excitare videntur, et extimulare homines, dum per visa revelant loca, in quibus delitescunt Sanctorum Corpora, et sepulchra innotescere, et aperiri volunt, et in praestantiora atque honestiora transferri? Quae quidem translationes dum peractae sunt, a Deo, et Sanctis eas approbatas fuisse, crebra miracula compertum fecerunt: quae miracula, hic describere necesse non est. Ecclesia quoque divino Spiritu acta, non modo eas palam approbat, sed a primis usque temporibus approbavit. Eas porro commendat, et maxime laudat Ecclesia, quae convenienti praeparatione, atque obsequio, observatis que praescriptis ritibus, propterea Sanctorum Sepulchra aperit, atque ex iis eruit ossa, ut eorumdem Sanctorum augeatur cultus, utilitatemque non levem ea ratione homines assequantur. Projecto Sancti ipsi aliquando ad huiusmodi translationes pavidos excitarunt: cuius quidem rei non pauca exempla Ecclesiasticae Historiae subministrant.

IV. Magna Dei bonitate factum arbitror, ut ii Ecclesiae ritus, quos acerbius distrigunt Protestantes, defensoribus magis abundant: qui quidem repetitis a venerabili antiquitate exemplis, eosdem ritus a calumniis vindicent, atque contumeliis. Id sane manifesto intuemur in eo more, quo in publicis supplicationibus, seu, ut dici mos est, in solemnibus processionibus, Sanctorum Reliquias honorifice deferimus populo conspiciendas, venerandasque, aut easdem processiones ad locum aliquem Reliquias insignem instituimus. Morem hunc indicat Hieronymus *Epistola 17. Praestantissimum quoque huius*

consuetudinis testem tibi cito Evodium: *Per hanc (viam) scribit cap. 2. Lib. 2. videt adventare innumeros populos gaudentes sane, atque psallentes, et cereos, et luminaria cum grandi celebritate gestantes. Cereis, et accensis facibus fuisse decoratas, illustratasque eas, de quibus agimus, processiones, memoriae prodidit Gregorius Turonensis Capite 40. Libri IX. Historiae Francorum. Thimiamatis porro in processionibus accensi, meminit saepe laudatus Gregorius Turonensis cap. 40. Lib. IX Historiae Francorum. Alia etiam in veterum monumentis eiusdem ritus exempla extant. Insuper adhibiti sunt triumphales currus, et sellae magnifice ornatae, in quibus positae Reliquiae deferebantur. Sacris vero vestibus fuisse usos eosdem Ecclesiasticos viros, qui praecipuas in sacra solemnitate partes agebant; Psalms praeterea, et divinas laudes solemnia cantu in iis, de quibus agimus, Processionibus, fuisse cantatos, vetera monumenta indicant.*

CAPUT VII.

De ritu ostendendi Sacras Reliquias.

I Mos apud veteres viguit, ad nos cum caeteris deducitus, ut monstrarentur solemniter Reliquiae statis diebus. Ita Hierosolymis exponebatur peculiari tempore pretiosissimum Crucis Lignum, quod notum fit ex Paulino, *Epistola II. ad Severum*; Andrea Cretensi, *Serm. 2. ex versione P. Combefisii*; aliasque Constantinopoli ipsius vivificae Crucis suis pariter diebus publicae veneratiōni manu Antistitum proferebatur, prout scribit Curopalates. Ab Ambrosio inventa Sanctorum Martyrum corpora fuisse populo ostensa, atque eiusdem populi veneratiōni exposita, indubitate res est, uti constat ex Epistola 22. S. Joannes Chrysostomus hunc morem indicat in fine Homiliae de Sanctis Berenice, Prosope, et Domina. Fuit praeterea idem ritus insinuatus, descriptusque in Ordine Romano XII. inter illos quos evulgavit Mabilon tom. 2. Musaei Italici pag. 200. Veronicam ostendi

statis diebus in Basilica Vaticana sanxerunt Romani Pontifices, quos inter praecipue Urbanus V. quod liquet ex eius Epistola Jacobo Episcopo Aretino transmissa, in Annalibus Bzovii descripta. Romae nemo nescit SS. Apostolorum Capita e maiorum instituto in Ecclesia Lateranensi, aliasque Reliquias in eadem, caeterisque Basilicis singulis annis decreto tempore efferri, iuxta testimonium omnium Auctorum de Rebus Romanis scribentium. Ostendebantur insuper sacra Pignora, quum solemnies acciderent Traslationes, aut inventiones eorum. Bello Persico confecto, Hierosolymis restituit Domini Crucem Imperator Heraclius, translatione vero completa, publice illam ostensam esse ab Antistite, produnt Historici. S. Eligius Novicomensis Episcopus, quemadmodum eius vita, quae conscripta creditur a B. Audeno clare narrat, invento Corpore S. Piatonis Martyris, populis cum eodem reperta Martyrii indicia ostendit. Consuetum pariter Reliquias ostendere, quum Praesides Ecclesiastici ad eas recognoscendas accederent, uti patet ex quamplurimis monumentis Ecclesiasticis.

II. Usus semper viguit haud infrequens easdem proferendi tum solemniter, cum privatum in gratiam peregrinorum, et advenarum, praesertim ad illarum venerationem singulariter confluentum. Hanc consuetudinem non modo Historiarum Annales, sed etiam conciliares sanctiones testantur. Concilium Budense Const. 57. apud Labbe *Concil.* Tom. XI. pag. 1073. et seqq. tale de Sanctorum pignoribus decretum evulgavit: *Concilio statutum est, ut amodo Reliquiae extra Capsam nullatenus ostendantur, nisi in praecipuis festivitatibus, vel ad hoc ex devotione concurrentibus peregrinis.* Sane hac agendi ratione servata plures ostensam Domini Crucem Hierosolymis discimus a S. Paulino Epistola citata ad Severum. Veronica in Basilica Vaticana iussu Romanorum Pontificum, quorum catalogum vides apud Bzovium, e remotis regionibus ad Urbem accendentibus saepissime patefacta fuit, praecipue iubente Gregorio X. Bonifacius VIII. eamdem Domini effigiem praecepit frequenter o-

stendi peregrinis ad Jubilaeum an. MCCC. convolantibus, quod testatur Villanius *Hist. Lib. VIII. c. 36.* Praeter huc usque memorata certa tempora ostensionum, aliae interdum erant monstrandarum Reliquiarum opportunitates. Ostensiones tamen extra ordinem Praesulum locorum iudicio, arbitrioque pendebant. Harum extra ordinem ostensionum tum publico ritu, cum privato celebratarum exempla non pauca obviam fiunt historias legentibus.

III. Veniunt modo commemoranda loca, e quibus Reliquiae exhibebantur. Loca quidem varia, prout Ecclesiasticis Rectoribus opportuna censebantur, commode semper populorum indulgentibus. Eliebantur etiam exteriores Templorum partes ad has celebritates agendas. E Turri Cathedralis Aquisgranensis agebatur ostensio septennalis Reliquiarum tempore Petri Beecki, iuxta eiusdem testimonium in *Aquisg. cap. IX.* At si Basilicae reputabantur idoneae concursantibus recipiendis, loca extra illas non quaerebantur. Eminentiores utique partes designabant Antistites, ut commode quisque suspicere posset, quod volebat. Gregorius IX. Capita SS. Apostolorum cum Cruce Domini ex Ambone Vaticanae Basilicae Clero, et populo monstravit: solemnitatem descripsit prae caeteris Cardinalis Rasponus in suo *Patriarchio Lateranensi cap. XIX. Lib. 4.* Nec tacendum quod solemnies ostensiones fieri interdum consueverint ex ipsis Altari bus. In Ecclesia Vesontina monstratum olim sacrum Linteum de Altari discimus, ex vetustissimo Rituali a Chiffletio cap. X. pag. 54. perlustrato.

IV. Aliqua nunc dicenda de habitu Ministrorum ostendentium. Utebantur Sacerdotes praeter Stolam, et superpelliceum, Chirotecis. Hunc morem commemorat Cassina in Diario, et Canonicus Boldetti, qui notat purpureas, ut plurimum, Chirotecas adhiberi. Solebant praeterea nonnullis in locis ostendi Reliquiae adstantibus pluribus e Clero sacris indumentis praecinctis. Peculiaris consuetudo obtinuit apud Canonicos Vaticanae Basilicae recitandi genibus flexis Confessionem cum oratio-

ne propria ante susceptionem Venerabilis Veronicae, et aliarum Iesu Christi Reliquarum. Priusquam ostensionum solemnia fierent, aut etiam postea, moris erat interdum habendi ad populum sermones sive ad excitandam devotionem, sive ad laudes eorum, quorum essent Reliquiae, declarandas. Auctor Historiae Translationis Corporis Sanctae Berthae apud Mabillonum Saec. VII. Ostensem dicit *Virginis caput, completo ad populum sermonem*, quem peroravit Episcopus. Plausus quandoque, ecclesiastici cantus, ac signa laetitiae ostensiones comitabantur. Caput S. Berrhae monstratum ait Scriptor apud Mabillonum Saec. VII. *Benedictin.* *Cum hymnis et laudibus.* Hoc etiam evenisse in ostensione Reliquarum Monasterii Parisiensis S. Dionysii, testis est Rigordius *De gestis Philippi Augusti.* Inter cantus proferebatur venerabile Linteum Vesontinum praeteritis saeculis. Quales hi fuerint, descripsit ex antiquo Codice cum ipso ritu illius Ecclesiae Joannes Chiffletius de *Linteis sepulchralibus* cap. XXI. pag. 54. et 55. Inter postremos ostensionum ritus memorabilis videtur caeremonia benedicendi populum cum ipsis sacris pignoribus. Accepto pede S. Aldegundis, populoque exhibito, Praesul cum eodem omnibus benedixit, quod melius verba ipsa Historiae Translationis anni MCLXI. indicabunt: *Omnibus uti legitur* apud Bollandum ad diem 30. Januarii, *ostendit, et facta benedictione, omnibus se humiliter inclinantibus in loco a quo subtulerat reposuit.* Philippus Augustus Galliarum Rex, receptis a Balduino Imperatore insignibus Reliquiis, easdem dono concessit Henrico Abbatи Coenobii S. Dionysii, antequam vero in Sacrum inferret, vertit se ad multitudinem, ac solemnitati finem fecit data Benedictione cum Reliquiis, ut loquitur Rigordius gestorum Augusti Scriptor, *cum hymnis et laudibus, pulsantibus campanis universis.*

CAPUT VIII.

De veris Reliquiis a falsis secernendis.

I. Non raro adstitit vel miraculis Deus, ne hac in re illudarentur Christiani, et Ecclesia etiam ipsa non levem adhibuit operam, ut fraudes omnes, dolosque malos arceret. Atque, ut a primo exordiar, an non miraculis adstitit Deus Christianis illis, uti habetur apud Ruinartum n. XI. qui Corpora Sanctorum Tarachi, et sociorum Martyrum a gladiotorum corporibus secernere, et ab infidelium manibus eripere optarunt, ut ea honorificae traderent sepulturae? Alia, si vis, huius generis miracula, facile ea subministrabunt veterum Martyrum Acta. An leve miraculum est, quod in mediis flammis corpora minime comburerentur? Id tamen interdum evenisse discimus ex Actis S. Polycarpi, rursus ex Actis S. Pionii, et etiam ex Actis S. Theodoti. Insuper peculiari quidam, et suavissimus, vereque caelestis odor ex Reliquiis emanans, merito fideles adduxit, ut veras a falsis secernere possent. De suavissimo odore ex capite S. Joannis Baptiste emanante loquitur Theophanes in *Chronographia* pag. 392. edit. Paris. Acta S. Polycarpi apud Ruinartum n. 13. manifesto testantur suavissimum ex Sanctissimi buius Martyris corpore manasse odorem, veluti thuris, aut myrrae, aut pretiosi alicuius unguenti. Ex S. Eligii Noviomensis Episcopi vita cap. 1. Libri 1. pag. 731. discimus forata tumba (S. Quintini), tantam odoris fragantiam cum immenso lumine ex eo manasse, ut etiam ipse S. Eligius fulgore luminis odoreque inenarrabili percussus, vix subsistere posset. Admirabilem manasse odorem ex Reliquiis Sanctorum quadraginta Martyrum, testatur Sozomenus, capite 2. Libri 9. De odore suavissimo ex monumento Divi Stephani emanante, quum primum illius sacrum Corpus detectum est, haec intelligimus ex Epistola Luciani de *Revelatione S. Stephani Martyris* n. 8. in appendice tom. VII. operum Divi Augu-